

**CONCURSUL NAȚIONAL DE OCUPARE A POSTURILOR DIDACTICE/CATEDRELOR
VACANTE/REZERVATE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR
12 iulie 2023**

**Probă scrisă
LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ MATERNĂ**

Model

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de patru ore.

I. TÉTEL

(30 punct)

Olvassa el figyelmesen a következő költeményt! A megadott kérdésekből, feladatokból kiindulva értelmezze a verset körülbelül két oldalnyi összefüggő szövegben!

Szabó T. Anna: Arról, hogy meghalok

André Kertész képe alá*

*Körök, kerek terek között
négyzetes kézirat.
Fényes felületek között
tompá firka-téglalap.
Minden tiszta, megkezdetlen:
hosszú kávé megivatlan,
kockacukrok olvadatlan,
derengő víz kortyolatlan.*

*Bevégeztetett a vers már:
kézjegyek a költő nélkül.
Nézője vagy: olvasd, rád vár.
„Züm, züm...” És az ősz beszédül,
betántorog a városba.
Kopott, fáradt, részeg, szomjas,
és a nyárra gyászbeszédül
két levelet, hullt lapot hagy –*

*a költészet túlvilága
ez az asztal, ez a járda.
Telepedj hát ide mellé:
vár a víz és vár kávé,
a keserű kézirat.
Visszafojtott lélegzettel
várakozz, halandó ember
az objektív ég alatt.*

*André Kertész: Ady versének kézírata egy párizsi presszó asztalán (A *Párizsban járt az ősz* című vers kézírata). Párizs, 1932

a. Értelmezze a cím, alcím és a versszöveg viszonyát!	5 pont
b. Melyek a vershelyzet sajátosságai?	5 pont
c. Mutassa be az ellentét szerepét a képalkotásban és hangulatteremtésben!	5 pont
d. Értelmezze a verszárlatot!	5 pont

A költemény értelmezésének megfogalmazási módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyesírás, helyes fogalom- és nyelvhasználat.

10 pont

Megjegyzés: A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a szempontok sorrendjét. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

II. TÉTEL

(30 pont)

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd oldja meg a feladatokat!

Egy probléma kevésbé hatékony megoldása

Nemrégiben egy tévécsatornán vita bontakozott ki két műsorvezető között arról, hogy van-e olyan magyar szó, hogy hatékonytalan.[...]

Mi is itt a gond? Az, hogy a magyarban nincsen **alaktani** eszköz arra, hogy melléknevekből olyan szót alkossunk, ami a jelölt tulajdonság ellenkezőjét fejezné ki (már amikor ez egyáltalán értelmes). Nincs például olyan magyar előtag, mint amilyen az angolban az in- (efficient 'hatékony' ~ inefficient 'nem hatékony') meg az un- (orthodox 'ortodox, bevett, a régi rend szerinti' ~ unorthodox 'heterodox, neológ, újító'). A tudományos nyelvben ilyenkor, ha más megoldás nincs, rendesen a nem szóval fejezik ki a tulajdonság ellentétét: megszámlálható végtelen ~ nem megszámlálható végtelen; Hodgkin-féle limfóma ~ nem Hodgkin-féle (vagy nem-Hodgkin) limfóma. Ez van, ezzel kell együttélnünk.

És miért tűnik olyan furcsának a hatékonytalan szó? Azért, mert a -tlan/-tlen és -talan/-telen képzők, az ún. „fosztóképzők” sem formai, sem tartalmi szempontból nem szoktak úgy viselkedni, hogy az említett hiányt pótolják, vagyis hogy melléknevekből ellentétes értelmű melléknevet alkothassunk a segítségükkel. Formai szempontból azért nem, mert melléknévi tövekhez nem szoktak járulni (pl. nincs *pirostalan), tartalmilag pedig azért nem, mert valaminek a hiányára szoktak utalni (pl. só ~ sótlan), nem pedig az ellenkezőjére: a savas ellentéte a lúgos, nem pedig a savtalan (és megfordítva).

De akkor miért mondjuk, ha ritkán is, hogy hatékonytalan? Az egyik okot abban látom, hogy vannak elszigetelt esetek, amikor mégiscsak melléknévi tőhöz járul a -tlan/-tlen vagy a -talan/-telen. Ez történik

- a -szerű és -színű utótagos melléknevek esetében: korszerűtlen, népszerűtlen, sportszerűtlen, valószínűtlen;
- némelyik -i képzős melléknév esetében: nemzetietlen, történelmietlen;
- néhány elszigetelt melléknévi tő esetében: őszintétlen, szerénytelen, komolytalan (és talán elégtelen, ha az elég egyáltalán melléknévi tőnek tekinthető).

Ezek a szavak, a maguk furcsa összetételével, viszonylag gyakoriak, és az ő létezésüknek köszönhető, hogy a hatékonytalan szót nem érezzük teljesen magyartalannak, nem érezzük úgy, hogy ilyet magyar anyanyelvű nem mondana, legfeljebb csak magyarul tanuló külföldi.

Ennek a másik oka szerintem az, hogy léteznek -tlan/-tlen és -talan/-telen toldalékos szavak, amelyekben nem fedezhetünk fel melléknévi tövet, de **funkciójukat** tekintve mégsem valaminek a hiányára, hanem egy tulajdonság ellentétére utalnak. Néhány példa:

- olyan főnévi tövek esetében, amelyeknek -s képzős alakja egy bizonyos tulajdonságot fejez ki, akkor is, ha az illető tulajdonság nem 'valamivel való ellátottság': alkalmas ~ alkalmatlan (nem 'alkalommal rendelkező ~ alkalom nélküli' az értelmezésük); valós ~ valótlan (nem azt fejezik ki, hogy 'van benne ~ nincs benne „való”'); felelős ~ felelőtlen (nem 'van benne ~ nincs benne „felelő”');
- igei tövek esetében az **előidejű participium** által jelölt tulajdonság ellentétét fejezi ki: járt ~ járatlan; olvasott ~ olvasatlan; gondozott ~ gondozatlan (ilyenkor mindig -tlan/-tlen alakban jelenik meg a toldalék);
- igei tövek esetében a -ható/-hető toldalékkal kifejezett tulajdonság ellentétét -hatatlan/-hetetlen toldalékos alak fejezi ki: iható ~ ihatatlan, járható ~ járhatatlan.

Összefoglalva: két párhuzam (**analógia**) létezik, amelyek külön-külön is motiválják a hatékonytalan alakot: egyrészt néhány típusú melléknévi tő „fosztóképzős” alakjának a létezése (bár éppen nem olyan töveké, mint a hatékony), másrészt pedig néhány olyan típus, amelyekben melléknévi tövet nem lehet ugyan felismerni, viszont a „fosztóképző” nem valaminek a hiányára, hanem egy tulajdonság ellentétére utal.

(A nyest.hu cikke alapján)

1. Mutassa be a magyarban a hiány jelölésének legalább 3 különböző nyelvi eszközét! Adjon példákat a fenti szöveg alapján!

Megjegyzés: pontot ér a logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, helyesírás. **10 pont**

2. Írja ki a fókusz szerepű kifejezést két olyan szövegbeli (tag)mondatból, amelynek igekötős ige az állítmánya! A két állítmány ne legyen azonos! **4 pont**

3. Keresse meg az alábbi mondatokban a birtokos szerkezeteket, és válassza szét őket birtokosra és birtokra!

1) *Ezek a szavak, a maguk furcsa összetételével, viszonylag gyakoriak, és az ő létezésüknek köszönhető, hogy a hatékonytalan szót nem érezzük teljesen magyartalannak.*

2) *... a -ható/-hető toldalékkal kifejezett tulajdonság ellentétét -hatatlan/-hetetlen toldalékos alak fejezi ki.*

Birtokos	Birtok

6 pont

4. Azonosítsa az alábbi mondatokban az alanyi és határozói szerepű főnévi csoportot, és mutassa be ezek belső szerkezetét!

1) *... vita bontakozott ki két műsorvezető között.*

2) *... a „fosztóképző” egy tulajdonság ellentétére utal.*

4 pont

5. Azonosítsa az alábbi szavak azonos alakú végződéseinek szerepét! Vegye figyelembe, hogy az aláhúzott végződés nem minden esetben teljes morféma!

a. régi, viselkedni, fejezi,

b. bontakozottt, között, gondozottt (a gondozatlan párjaként)

6 pont

III. TÉTEL

(30 pont)

A következő részletek a Magyar nyelv és irodalom tantervekből származnak:

Kompetenciák, képességek	Tartalmak
2.8. Lírai művek olvasása	- líra, líraiság; a lírai én, vershelyzet, beszédhelyzet - lírai műfajok: dal, epigrama, himnusz, óda

(Részlet a IX. osztályos Magyar nyelv és irodalom tantervből, melyet az 5099/09.09.2009 miniszteri rendelettel hagytak jóvá)

Kompetenciák, képességek	Tartalmak
2.2. Intertextuális viszonyok felismerése és értelmezése lírai szövegekben	lírai formák, szövegek emlékezete

(Részlet a XII. osztályos Magyar nyelv és irodalom tantervből, melyet az 5959/ 22.12.2006 miniszteri rendelettel hagytak jóvá)

1. A fenti tantervrészletek egyikére vonatkoztatva **mutassa be 1–1,5 oldalas értekező szövegben az objektív értékelés lehetőségeit és kihívásait a szummatív értékelésben félobjektív itemek által! Értekezésében vegye figyelembe a következő szempontokat:**

- a félobjektív itemek meghatározása
- típusainak bemutatása
- a szummatív értékelésben való alkalmazásuk előnyei és hátrányai
- példák alkalmazása

8 pont

2. A fenti tantervrészletek egyikére vonatkoztatva **állítson össze egy szövegértést mérő feladatlapot az alábbi szempontokat követve!**

- A feladatlaphoz használja az I-es tétel szövegét!
- Nevezze meg, milyen típusú értékelésre alkalmas a mérőeszköz!
- Határozza meg, melyik osztályban alkalmazná a mérőeszközt!
- A feladatsor tartalmazzon legalább 5 különféle objektív/félobjektív/szubjektív itemet, melyek különböző képességszintek és gondolkodási műveletek mérésére alkalmasak!

- Készítsen javítókulcsot és rövid feladatléírást, amelyben megnevezi a mérni kívánt képességszinteket, a gondolkodási műveleteket és az itemtípusokat! **22 pont**